

รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

Learning Behavior Patterns and Learning Conditions of Information Technology Usage of Farmers

รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนาฏ ครุฑเมือง แสนเสริม

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

sineenuch.san@stou.co.th

อาจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ponsaran.sar@stou.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร และ 2) ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 466 คน จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดกำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่ ตามลำดับ และเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง (มัธยฐาน) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้ 1) เกษตรกรมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศในการรับข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญ คือ วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ วิทยุกระจายเสียงและโทรศัพท์บ้าน สำหรับรูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและจากการศึกษาดูงาน โดยเกษตรกรมีวิธีการศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด สำหรับเงื่อนไขการเรียนรู้ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศในประเด็นต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมในระดับมาก ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สำหรับปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าทั้ง

เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ระบุว่ามีปัญหาการใช้ที่ยุ่งยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียนรู้ เงื่อนไขการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกร

Abstract

The purposes of this research were to study 1) learning behavior patterns and learning conditions of information technology usage of farmers; and 2) the farmers' problems and obstacles in understanding and accessing information technology.

This research combined quantitative and qualitative methods. The sample in this study were 446 farmers who grew rice, corn, cassava, sugarcane, and oil palm in Kamphaengphet, Nakhonratchasima, Suphanburi, and Krabi Province accordingly. The data were collected by interviewing and setting community stages. The quantitative data were analyzed by the percentage, mean, median, standard deviation; and the qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings of this research were as follows: 1) the media and information technology which the farmers mainly used to access and exchange agricultural information were television, mobile phone, broadcasting radio, and home telephone. Concerning learning behavior patterns, it was found that the farmers' received their prior agricultural knowledge from the ancestors, self-studies, and field studies respectively. They pursued further studies in the agriculture by themselves. Concerning overall learning conditions, it was found that they received agricultural information from government officials of various sectors at the medium level. They viewed the benefits and the suitability of information technology at the high level. They used information technology for learning at the medium level. They also viewed the benefits of information technology for learning at the medium level. They perceived their knowledge and skills in information technology at the high level, but they reported their readiness to learn how to use information technology at the medium level. 2) Regarding the problems and obstacles in understanding and accessing information technology, both farmers and officials mentioned that information technology was complicated, they had no equipment and there was no infrastructure in the areas to support the access to information technology.

Keywords: Learning Behavior, Learning Condition, Information Technology Usage, Farmer

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ซึ่งอยู่ในข้อ 6.15 การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในด้านเกษตรกรรม เช่น การแบ่งเขตเพื่อปลูกพืชผลแต่ละชนิด รวมถึงยังเป็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและเร่งรัดวางรากฐานที่ดีของประเทศ ในข้อ 1.7 เร่งรัดการประยุกต์ใช้งานวิจัยและพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น.12) โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำนโยบายดังกล่าวมาดำเนินการ อาทิ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ(เนคเทค)สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ได้พัฒนาโครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร และพัฒนาแบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร รวมถึงระบบเซ็นเซอร์ต่างๆ สถานีวัดสภาพอากาศและความชื้นในดิน ระบบเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงพัฒนากลยุทธ์การสารสนเทศด้านการเกษตร สำหรับเกษตรกรที่เป็นประชาชนในชุมชนพื้นที่ห่างไกล เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น โดยระบบสารสนเทศดังกล่าว เพื่อเป็นการบูรณาการข้อมูลองค์ความรู้ทางการเกษตรผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างอาชีพของเกษตรกร ผ่านเทคโนโลยี คลังทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง ถ่ายทอด ตลอดจนรักษาคำความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการประกอบอาชีพ ข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน ข้อมูลวัฒนธรรม เป็นต้น ที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทั้งยังเป็นการนำเสนอองค์ความรู้เพื่อใช้ต่อยอดทางการเกษตรในรูปแบบที่ใช้งานง่าย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในการสร้างอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงองค์ความรู้สำหรับการประกอบอาชีพได้อีกด้วย (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2558)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษารูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร และปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรไทย ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทใดที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรในพื้นที่ที่ปลูกพืชเศรษฐกิจทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดเป้าหมาย ได้แก่ กำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรใช้ในการเรียนรู้ การรับข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ (1) วิทยุกระจายเสียง (2) วิทยุโทรทัศน์ (3) ดาวเทียม (4) โทรศัพท์บ้าน (5) โทรศัพท์มือถือ (6) สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต (7) คอมพิวเตอร์ และ (8) อินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ อีเลิร์นนิ่ง เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ

การเรียนรู้ของเกษตรกร หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ทั้งภายนอกที่เกษตรกรแสดงออกมา และศักยภาพซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในที่มีได้แสดงออกมา โดยอาศัยกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจเป็นการเผชิญสถานการณ์ที่ไม่ได้เป็นสัญญาณ ประสพการณ์ การปฏิบัติหรือการฝึกฝน

เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้าน ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ระดับการใช้ ระดับความเป็นประโยชน์ ความรู้ความสามารถ และความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

รูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยดูจากการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรว่าเกษตรกรได้เรียนรู้ด้วยวิธีการใดบ้าง และเกษตรกรได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรด้วยวิธีการใด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ เงื่อนไขการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป
2. นำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกรต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) โดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกร โดยมีรายละเอียดประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดเป้าหมาย ได้แก่ กำแพงเพชร นครราชสีมา สุพรรณบุรี และกระบี่ จำนวน 1,439 ราย

1.2 การสุ่มตัวอย่าง

1) **การสุ่มพื้นที่** โดยให้กระจายภาคและเจาะจงจังหวัดที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน

2) การสุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 สำหรับพื้นที่ที่มีจำนวนเกษตรกรน้อยจะเก็บข้อมูลทั้งหมด (ดังตัวเลขในตารางที่ 1) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยเจาะจง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามจำนวนที่ต้องการ โดยมีรายละเอียดของจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ภาค/จังหวัด	ประชากร (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
ภาคเหนือ	ข้าว: โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวอย่าง	75
กำแพงเพชร	ยั่งยืน โดยการลดต้นทุนการผลิตข้าวนาปี จำนวน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 300 ราย	
	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์: โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ปลอดโรคราสนิม จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ จำนวน 55 ราย	55
	มันสำปะหลัง: โครงการส่งเสริมการผลิตและกระจาย พันธุ์พืชเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมการผลิตและ กระจายพันธุ์มันสำปะหลัง จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ 200 ราย	67
	อ้อย: การอบรมการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่นาไม่ เหมาะสม จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 264 ราย	73
ภาคตะวันออก	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง	67
เชียงใหม่	อำเภอขามทะเลสอ จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	
นครราชสีมา	200 ราย	
ภาคกลาง	โครงการควบคุมศัตรูอ้อยโดยชีววิธี: ใช้เชื้อไตรโค	50
สุพรรณบุรี	เดอร์มาควบคุมโรคราสน้ำอ้อย จำนวนเกษตรกรที่เข้า ร่วมโครงการ 50 ราย	
ภาคใต้	โครงการปลูกทดแทนปาล์มน้ำมันพันธุ์ดี ทดแทนสวน	79
กระบี่	เก่า ปี 2557 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 370 ราย	
รวม	ประชากรทั้งหมด 1,439 ราย	รวมกลุ่มตัวอย่าง 466 ราย

2. วิจัยดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้

2.1 การจัดทำกรอบแนวคิด สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และกำหนดแผนการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และประเด็นคำถามสำหรับการจัดเวทีชุมชน

2.2 จัดเวทีชุมชนเพื่อระดมสมอง ใน 7 พื้นที่ๆ ละ 1 ครั้งรวม 7 ครั้ง

2.3 วิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐานหรือค่ากลาง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการ จำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล

2.4 จัดทำรายงานผลการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ตรวจสอบความเชื่อถือโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.881 และประเด็นสำหรับการจัดเวทีชุมชน

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ประชุมชี้แจงทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร โดยใช้แบบสัมภาษณ์

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดเวทีชุมชน โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่ามัธยฐานหรือค่ากลาง (median) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การเปรียบเทียบ การอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

1.1 พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร

1) แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตรวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตร

พบว่า ส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และจากการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ส่วนวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตรจะหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ จากการสอบถามเพื่อนบ้าน การเข้ารับการฝึกอบรม และการสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการต่างๆ

2) การได้รับข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ

พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทุกหน่วยงานยกเว้นจากกรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมปศุสัตว์ และกรมการข้าวที่อยู่ในระดับน้อย

1.2 เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

1) ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็นได้แก่ ทำให้การค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการได้รวดเร็ว ช่วยสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถทำงานได้มากขึ้น

2) ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ในด้านความเหมาะสมในมิติการใช้อยู่ในระดับมาก ยกเว้นในด้านความสามารถเรียนรู้โดยการฝึกทำเองได้ และใช้เวลาในการโหลดข้อมูลไม่นานที่อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความเหมาะสมในมิติของคุณลักษณะในประเด็นต่างๆ ได้แก่ มีรูปแบบสวยงาม ดึงดูดตา น่าสนใจ สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะงาน ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย มองเห็นผลลัพธ์ได้ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการผลิตและการตลาดทางการเกษตร คำนวณต้นทุนการผลิตได้ถูกต้องแม่นยำ และสอดคล้องกับความเป็นจริง อยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก ใกล้เคียงกัน

3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้วิทยุโทรศัพท์ และโทรศัพท์มือถือ สำหรับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ พบว่าผู้ที่ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆ

นั้น ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในระดับมาก ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ โทรทัศน์ แท็บเล็ต (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) อีเมล เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหลือนอกจากนี้มีระดับการใช้งานในระดับน้อย ยกเว้น แอปพลิเคชันต่างๆ ที่มีการใช้ในระดับน้อยที่สุด

4) ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก

5) ความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความสามารถในการใช้ของกลุ่มผู้ใช้โดยรวมในระดับมาก โดยมีความสามารถในการใช้งานในระดับมากที่สุดคือ ในเรื่องการใช้วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง และมาก

6) ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

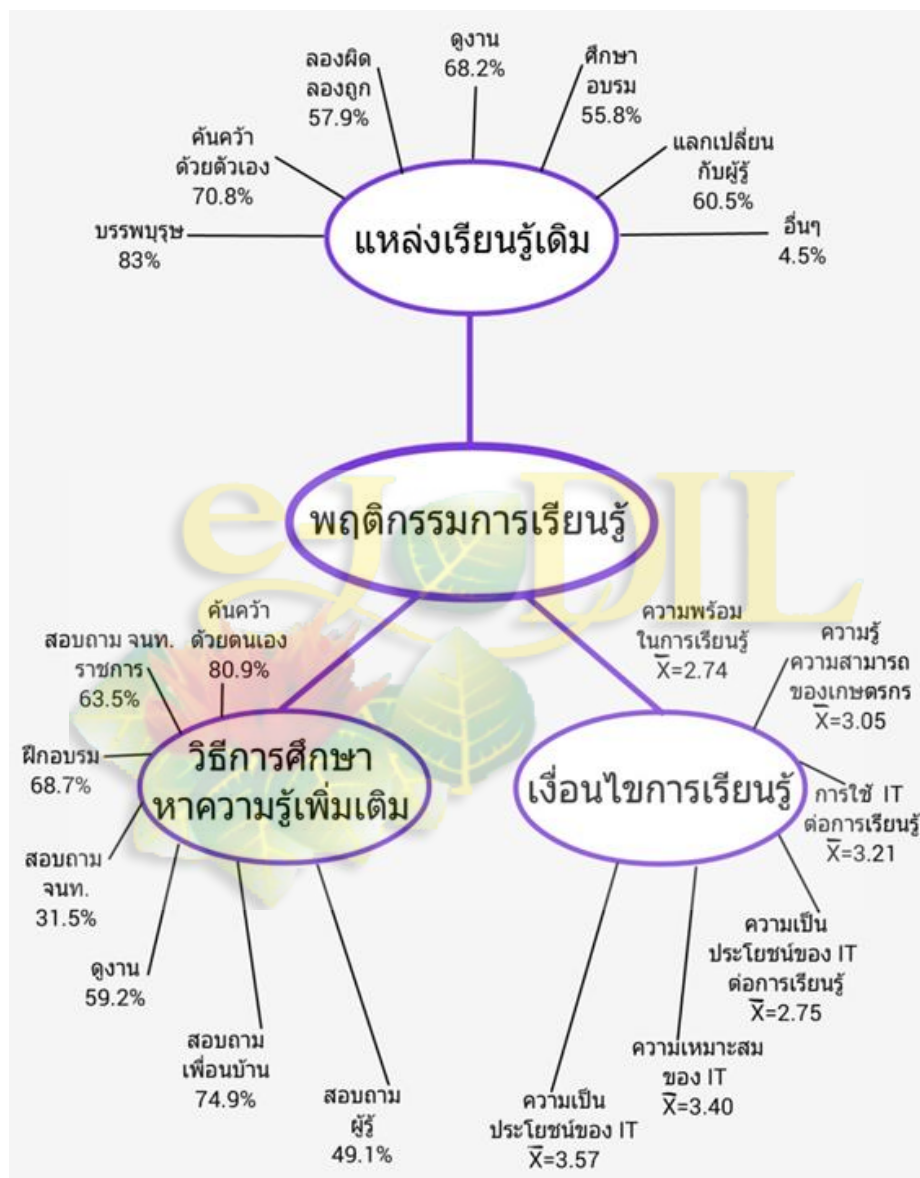
ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งหมดมีความพร้อมในการใช้วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ(เน้นโทรศัพท์) รองลงมาคือ โทรศัพท์บ้าน และโทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) โดยกลุ่มที่ตอบว่ามีความพร้อม พบว่า มีความพร้อมในระดับปานกลาง และมาก

1.3 ข้อมูลการจัดเวทีชุมชน ด้านวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านการเกษตรจากการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

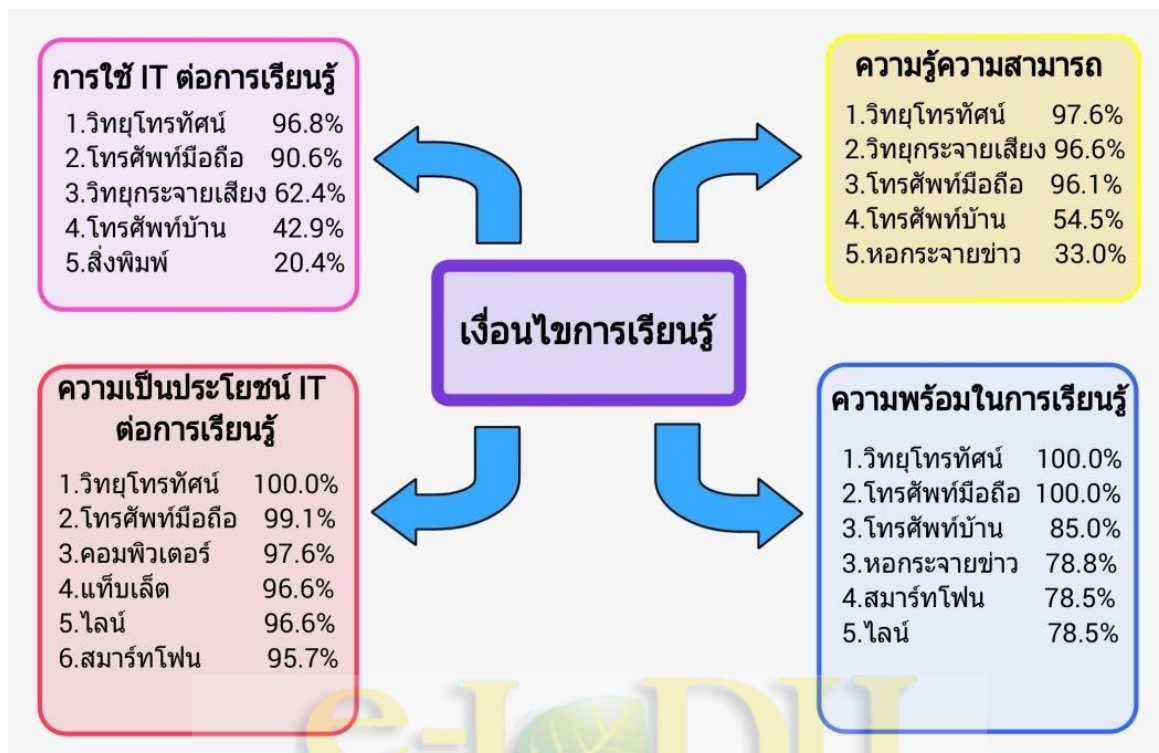
1) วิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านอาชีพเกษตร

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่า วิธีการเรียนรู้ด้านอาชีพการเกษตรของเกษตรกร มีการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเกษตรกรทดลองทำด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น ส่วนการเรียนรู้ผ่านสื่อบุคคลมีการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาคเอกชน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาก่อนและอาสาสมัครเกษตร รวมถึงการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ เอกสารคู่มือ ปอสเตอร์ และวารสาร การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียงและหอกระจายข่าว การเรียนรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน และคอมพิวเตอร์ และการเรียนรู้จากสื่อกิจกรรม ได้แก่ การจัดประชุม การอบรม และการศึกษาดูงาน และพบว่าเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นการทำนา มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยและปาล์ม โดยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลายวิธีการ ได้แก่ พบปะพูดคุยกับเพื่อน การศึกษาดูงาน การ

ประชุมสัมมนาเวทีชุมชน โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ สามารถสรุปข้อมูล รูปแบบ พฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้ดังภาพที่ 2-3

ภาพที่ 2 แหล่งเรียนรู้ วิธีการหาความรู้เพิ่มเติมและเงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

ภาพที่ 3 เงื่อนไขการเรียนรู้

2) ความต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้แบ่งหัวเรื่องในการเก็บข้อมูลความต้องการการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ ออกเป็น 3 ประเด็น ตั้งแต่วิธีการใช้ การใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาอาชีพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่างๆ โดยมีความต้องการด้านวิธีการใช้ คือ ต้องการใช้งานให้เป็น และต้องการทราบเกี่ยวกับแอปพลิเคชันใดบ้างที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร ด้านการใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ต้องการการสอบถามความเป็นไปของเพื่อน ประสานงานกลุ่ม ส่งข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ การดูแลสุขภาพและข่าวสารประจำวันต่างๆ ส่วนด้านการใช้งานในการพัฒนาอาชีพ เกษตรกรมีความต้องการเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาสินค้าเกษตร สถานการณ์การค้าขาย เทคนิคการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปสินค้าเกษตร ค้นหาอาชีพอื่นๆ ที่เหมาะสม หาช่องทางการทำรายได้อื่นๆ การดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องจักรกลการเกษตร และการสร้างสังคมเพื่อนเกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันออกเป็น 3 ประเด็น ตั้งแต่วิธีการใช้ การใช้งานเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาอาชีพ

สามารถสรุปข้อมูล แหล่งการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่องที่รับข่าวสาร/เรียนรู้และความต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนาอาชีพ ได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แหล่งเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่องที่รับข่าวสาร/เรียนรู้และความต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนาอาชีพ

2. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

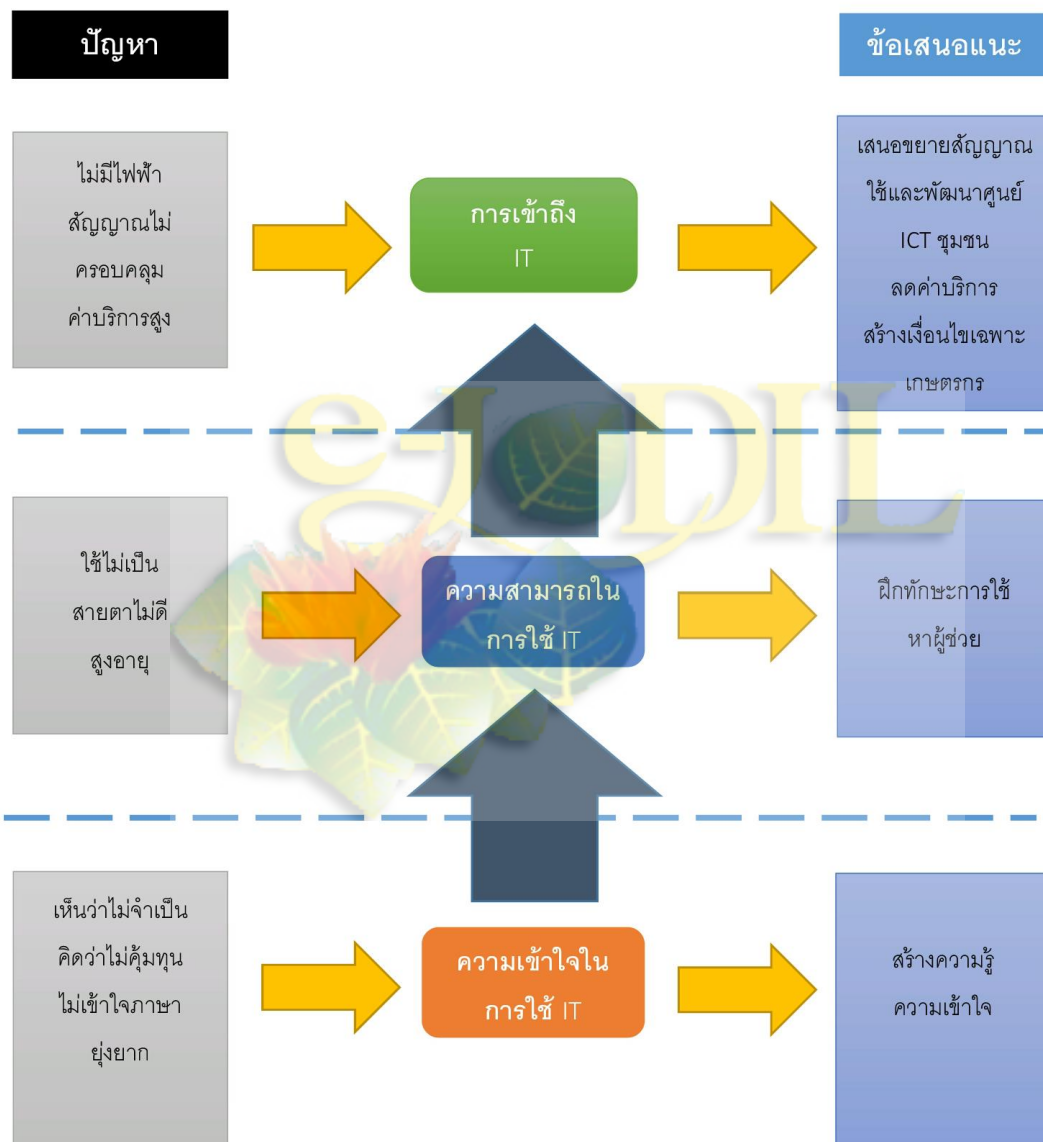
ด้านปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเกษตรกรเกือบทั้งหมด ระบุว่า ปัญหาการใช้ที่ยุ้งยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

2.2 ข้อมูลการจัดเวทีชุมชน ด้านปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหากับความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเห็นว่า การใช้เทคโนโลยีที่สูงเกินไปบางครั้งก็ไม่มีคำแนะนำ ไม่คุ้มกับการลงทุน ขณะเดียวกันขั้นตอนการใช้งานยุ่งยาก โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดอบรมหรือสอนวิธีใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง และอยากให้มีการลดค่าบริการและค่าอุปกรณ์ให้เหมาะสมราคาไม่แพง ส่วนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าเกษตรกรใช้งานเทคโนโลยีไม่เป็น โดยเสนอแนะให้มีการอบรมให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และในประเด็นการเข้าถึง/ปัจจัยในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ ไม่

ครอบคลุมทุกพื้นที่ เสียค่าบริการสูง โดยเสนอแนะให้ขยายพื้นที่ให้บริการด้านสัญญาณมีความครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่จริง และลดค่าใช้จ่ายการบริการให้เหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สามารถสรุปข้อมูล ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในด้านความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในด้านความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร

แหล่งความรู้เดิมเกี่ยวกับการเกษตร และวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกษตร นั้นพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ความรู้เดิมมาจากบรรพบุรุษ รองลงมาคือ จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนการหาความรู้เพิ่มเติมได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ จากการสอบถามเพื่อนบ้าน การเข้ารับการฝึกอบรม และการสอบถามเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเกษตรกร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกรที่ชอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรใช้ในการเรียนรู้มากที่สุด คือวิทยุโทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือ

2. เงื่อนไขการเรียนรู้ของเกษตรกร

2.1 ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการวิจัยในการจัดเวทีชุมชน ว่าเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเกษตร โดยเรียนรู้จากสถานที่เกี่ยวข้องสถานการณ์การค้าขาย เทคนิคการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปสินค้าเกษตร ผ่านการเรียนรู้จากสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาช่วยสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวให้ได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถทำงานได้มากขึ้น ดังนั้นการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดหา และให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรนำสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ดียิ่งขึ้นจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร (2557) ที่ต้องการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร โดยใช้รูปแบบ MRCF system (Mapping – Remote Sensing – Community Participation – Specific Field Service) โดยการจัดทำข้อมูลไว้ในสื่อต่างๆ ของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลเพื่อพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตให้ดีที่สุดได้ (Change to the best) โดยใช้การสื่อสารระยะไกลนั้น เป็นรูปแบบการส่งเสริมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

2.2 ความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเหมาะสมของเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ในด้านความเหมาะสมในมิติการใช้อยู่ในระดับมาก ยกเว้นในด้านความสามารถเรียนรู้โดยการฝึกทำเองได้ และใช้เวลาในการโหลดข้อมูลไม่นานที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน

ด้านความเหมาะสมในมิติของคุณลักษณะ พบว่า ในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง และระดับมากใกล้เคียงกัน ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านความสามารถเรียนรู้ โดยการฝึกทำเองได้ในระดับปานกลางนั้น ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรพยายามเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แอปพลิเคชันต่างๆ ไม่ให้ยุ่งยาก ซับซ้อน และเข้าใจง่ายต่อการใช้งานของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้งานได้สะดวก และควรมีการอบรม หรือคำแนะนำในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ แก่เกษตรกร

2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้วิทยุโทรทัศน์ และ โทรศัพท์มือถือ สำหรับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ พบว่าเกษตรกรที่ตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่าง ๆ นั้นตอบว่ามีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในระดับมาก ได้แก่ โทรศัพท์สมาร์ตโฟน วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) อีเมล เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และ โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหลือนอกจากนี้มีระดับการใช้งานในระดับน้อย ยกเว้น แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีการใช้ในระดับน้อยที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ซึ่งรายงานว่าเกษตรกรมีการใช้โทรศัพท์มือถือสูงถึงร้อยละ 77.0 ของเกษตรกรทั้งหมด ในขณะที่มีการใช้คอมพิวเตอร์ และ อินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 7 และ 6 ตามลำดับ ในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและจากการสอบถามเพื่อนบ้าน แต่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านโทรศัพท์สมาร์ตโฟน และ แลกเปลี่ยนความรู้จากการสอบถามเพื่อนบ้านผ่านโทรศัพท์มือถือ ไม่ใช่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบเผชิญหน้าเหมือนสมัยก่อน ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตและสัญญาณโทรศัพท์ทำให้เข้าถึงทุกพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้การเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นไปได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร

ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ตโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือเกษตรกรเล็งเห็นความเป็นประโยชน์ของสมาร์ตโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารและการเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหากมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้น การเร่งพัฒนา

โครงสร้างระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

2.5 ความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านความรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้โดยรวมในระดับมาก โดยเกษตรกรมีความสามารถในการใช้งานในระดับมากที่สุดคือ ในเรื่องการใช้วิทยุโทรทัศน์ แท็บเล็ต เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ ส่วนอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางและมาก จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือจากความรู้ในการใช้วิทยุโทรทัศน์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการใช้มานานตั้งแต่อดีต ซึ่งอาจเป็นผลให้เกษตรกรมีความรู้ในการใช้มากที่สุด อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการเกษตรได้ เช่น การสร้างกลุ่มในเฟซบุ๊กหรือกลุ่มไลน์ของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตร เป็นต้น

2.6 ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งหมดมีความพร้อมในการใช้วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ในระดับมาก รองลงมาคือ โทรศัพท์บ้าน และโทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) จากผลการวิจัยในประเด็นความพร้อมในการใช้โทรศัพท์บ้านที่น้อยกว่าโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) นี้สอดคล้องกับการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) (2557) ที่รายงานการสำรวจ พฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของประชากรไทย พ.ศ.2557 ว่าแนวโน้มการใช้โทรศัพท์บ้านในปี พ.ศ.2557 เหลือเพียงร้อยละ 25.7 ลดลงจากปี 2556 ซึ่งมีผู้ใช้ร้อยละ 27.9 และ 2554 ซึ่งมีผู้ใช้ร้อยละ 35.2 เนื่องจากเปลี่ยนไปใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ไม่มีความจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์บ้าน และการบริการโทรศัพท์บ้านไม่ดี

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในประเด็นความคิดเห็นต่อความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) มากกว่าความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) นั้นไม่สอดคล้องกับการรายงานของกสทช. ที่แสดงว่า การใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) ของคนไทยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 93.7 ในปี 2554 เหลือเพียงร้อยละ 91 ในปีพ.ศ. 2557 ในขณะที่มีการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2554 ที่มีร้อยละ 36.5 เป็นร้อยละ 53.8 ในปี พ.ศ. 2557 เนื่องจากการสื่อสารจะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก และไลน์ แทนที่จะใช้การโทรศัพท์แบบสมัยก่อน ซึ่งจากข้อมูลที่ไม่สอดคล้องระหว่างรายงานผลการศึกษจากการวิจัยครั้งนี้กับผลการศึกษาของกสทช. อาจเนื่องจากเหตุผลหลัก 2 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้มีเฉพาะเกษตรกร ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายการศึกษาของกสทช. เป็น

ประชากรไทยทั่วไป ซึ่งอาจมีลักษณะพื้นฐานบางประการที่แตกต่างกัน และประการสุดท้าย คือสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลจากแหล่งสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นผลให้เกษตรกรยังมีความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้งานเน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตน้อยกว่า เน้นโทรศัพท์ซึ่งมีสัญญาณโทรศัพท์ที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มากกว่า ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมและสามารถใช้ได้ในทุกพื้นที่จะทำให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือ (เน้นเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต) มากกว่าโทรศัพท์มือถือ (เน้นโทรศัพท์) เช่นเดียวกับสถานการณ์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของประชากรในภาพรวมของประเทศไทย

3. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

ด้านปัญหาในการเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเกือบทั้งหมดของเกษตรกรระบุว่าปัญหาการใช้ที่ยาก ไม่มีอุปกรณ์ พื้นที่ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสารจากระบบ 3G เป็น 4G เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการดำเนินการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรเพิ่มพื้นที่การให้สัญญาณเครือข่ายโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น ค่าบริการโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตควรเหมาะสมกับปริมาณการใช้ และค่าอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศควรมีราคาที่เหมาะสมเช่นกัน

2) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรออกแบบซอฟต์แวร์ที่ใช้งานง่าย และเหมาะสมกับเกษตรกร โดยเน้นภาษาที่เกษตรกรเข้าใจง่าย และพัฒนาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการทำอาชีพการเกษตร

3) ด้านการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ควรฝึกทักษะการใช้ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เจ้าหน้าที่

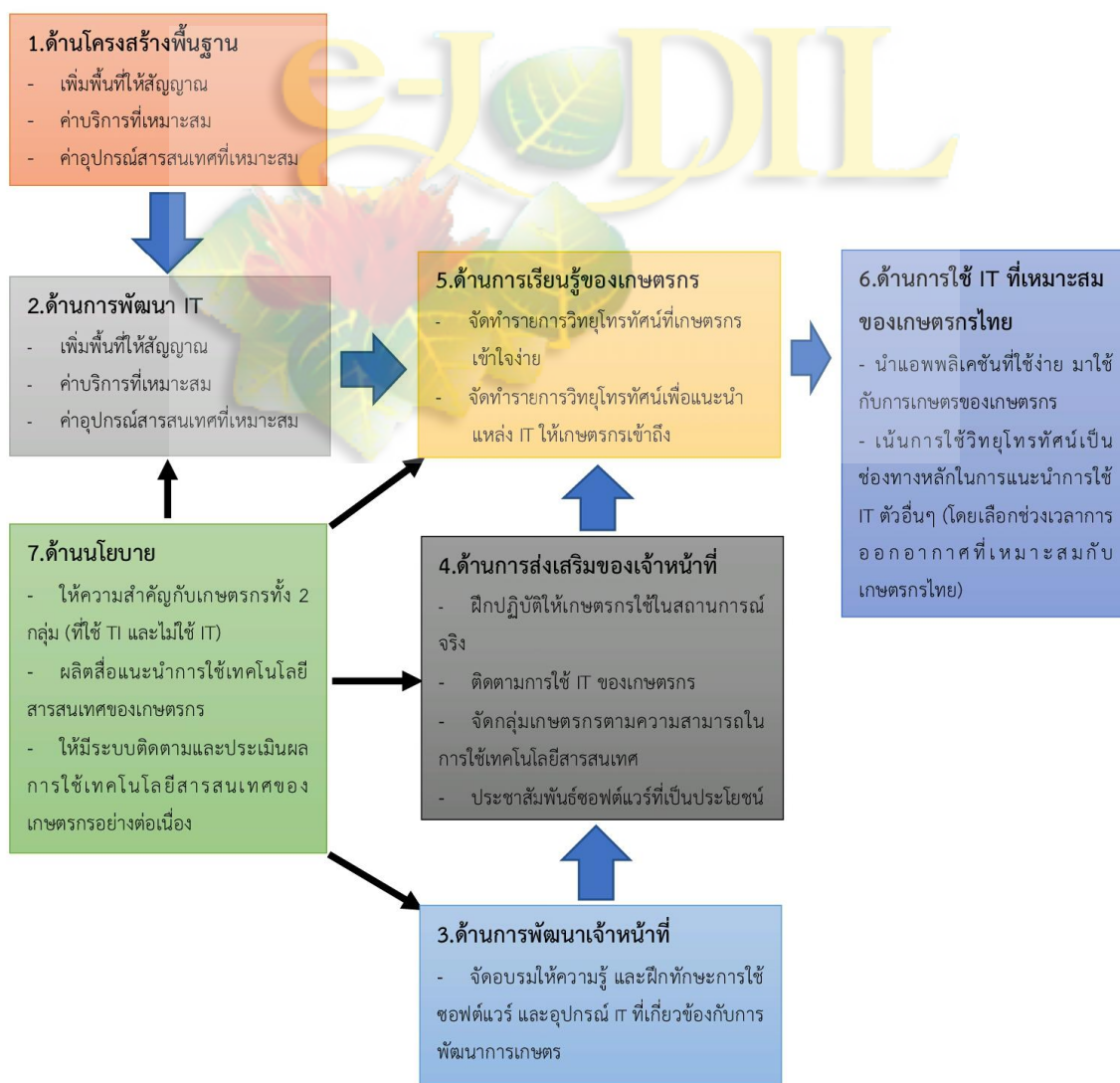
4) ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ควรฝึกปฏิบัติให้เกษตรกรได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานการณ์จริง รวมถึงควรติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ควรจัดกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายตามความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และประชาสัมพันธ์ซอฟต์แวร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้อุปกรณ์ของเกษตรกร

5) ด้านการเรียนรู้ของเกษตรกร ควรจัดทำรายการโทรทัศน์ที่เกษตรกรเข้าใจง่าย และเป็นประโยชน์ต่อการทำการเกษตร รวมถึงรายการโทรทัศน์ที่แนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

6) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมของเกษตรกร ควรผลิตแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายมาให้กับอาชีพการเกษตรของเกษตรกร และใช้โทรทัศน์เป็นช่องทางหลักในการแนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตัวอื่นๆ โดยเน้นช่วงเวลาการนำเสนอรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับเวลาการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของเกษตรกร

7) ด้านนโยบาย ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรทั้งกลุ่มที่ใช้ และไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และควรผลิตสื่อแนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร อีกทั้งควรมีระบบติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

จากรายละเอียดข้อเสนอแนะในงานวิจัยในด้านต่างๆ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 สรุปข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *แนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย*. นโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558 จาก www.plan.doae.go.th/WenPlanningGp/policy57.pdf.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2553). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินินุช ครุฑเมือง แสนเสริม และคณะ. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทย*. นำเสนอต่อ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2557). *รายงานการสำรวจพฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของประชากรไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แดงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557*. พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 และ 2551* สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2558 จาก http://service.nso.go.th/nso_center/project/search_center /23project-th.htm.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2558). *โครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร*. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้าน การเกษตร สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2558 จาก <http://www.nectec.or.th/zoning/about-zoning-project/>.